

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Dėl žlugusio verslo atsiradusio stigmatizavimo problemos sprendimas — formuoti politiką, skatinančią pradėti verslą iš naujo. Lisabonos partnerystės ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti įgyvendinimas

COM(2007) 584 galutinis

(2008/C 224/05)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. spalio 5 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Dėl žlugusio verslo atsiradusio stigmatizavimo problemos sprendimas — formuoti politiką, skatinančią pradėti verslą iš naujo. Lisabonos partnerystės ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti įgyvendinimas

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. gegužės 6 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Peter Morgan.

445-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008m. gegužės 28–29 d. (2008 m. gegužės 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 70 narių balsavus už ir 3 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Neigiamų verslo žlugimo padarinių klausimą Komisija sprendžia jau nuo 2001 m. Ji yra ypač pabrėžusi būtinybę tobulinti bankroto procedūras. Atsižvelgdama į ribotą savo kompetenciją šioje srityje, Komisija daugiausia renka informaciją apie teisinius ir socialinius žlugusio verslo padarinius, sudaro sąlygas lengviau nustatyti ir skleisti gerą patirtį, rengia išankstinio perspėjimo priemones, padėsiančias sumažinti stigmatizavimą žlugus verslui.

1.2 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad daugiausia dėmesio reikia skirti dėl žlugusio verslo atsiradusiam stigmatizavimui įveikti. Labai svarbu valstybėse narėse sudaryti geras sąlygas verslininkystei, kad būtų visiškai išnaudotos ES verslininkystės galimybės ir sukurta dinamiškų bendrovių. Labai svarbu, kad visuomenė teigiamai vertintų sėkmingą verslą; tai turi būti susiję su politika, skatinančia verslininkus, kurių verslas žlugo, pradėti verslą iš naujo.

1.3 Komisija teisingai teigia, kad verslo kūrimas, sėkmė ir žlugimas yra neatskiriami nuo rinkos ekonomikos. Ji teisingai pabrėžia, kad apskritai visuomenėje verslumas nėra vertinamas ir suprantamas: dar nepakankamai suvokiama, kad verslo problemos arba verslo žlugimas yra normalus ekonominis reiškinys ir galimybė viską pradėti iš naujo. ES privalo keisti savo mąstyseną. Kuo daugiau stigmatizavimo patiria bankrutavęs asmuo, tuo didesnė rizika kyla naujam pradėtam verslui, ir ši rizika persiduoda visiems su šiuo verslu susijusiems asmenims.

1.4 JAV įstatymai siekia subalansuoti skolininkų, kreditorių ir visos visuomenės interesus. EESRK laikosi nuomonės, kad valstybių narių įstatymai turėtų būti formuluojami taip, kad pasiektų tokį balansą. Nemokumas ir išsiskolinimų negražinimas gali sudaryti didelių sunkumų kreditoriams ir juos pačius paversti nemokiais. Išsiskolinimo panaikinimas siekiant suteikti bendrovei galimybę viską pradėti iš naujo gali būti itin neteisingas kreditorių atžvilgiu. Nemokumo įstatymuose reikia užtikrinti tinkamą pusiausvyrą.

1.5 Apskritai visuomenės požiūriu, visos ar dalies įmonės veiklos išsaugojimas yra geriausias sprendimas. Jeigu bendrovė potencialiai perspektyvi, visi suinteresuoti subjektai gaus iš to naudos, jeigu nemokumo specialistai gali išgelbėti nemokią bendrovę, visi darbuotojai išsaugos savo darbo vietas. Jeigu bankrotą patyręs verslininkas pradeda naują verslą, jis sukuria naujų darbo vietų. Visais šiais atvejais darbo vietos, be abejonės, tenkina visos visuomenės interesus.

1.6 Verslas gali žlugti daugeliu būdų. Tai gali atsitikti net ir geriausių ketinimų turinčiam verslininkui. Pradedant verslą gali būti neįmanoma iš karto sukurti perspektyvią įmonę. Net pasibaigus pradiniam etapui, neteisingas verslo modelis gali reikšti, kad bendrovė neturi ateities. Kita vertus, potencialiai perspektyvios bendrovės gali patirti nesėkmę dėl verslininkų padarytų klaidų arba dėl priežasčių, kurių jie negali kontroliuoti. Tokios įmonės gali ir turėtų būti sanuojamos bankroto administratorių išsaugant didžiąją dalį darbo vietų.

1.7 Svarbu suprasti skirtumą tarp įmonės ir jos direktorių. Direktoriai gali bankrutuoti tuo tarpu, kai bankroto administratorius sanuoja įmonę ir jos darbuotojus. Kai įmonė žlunga, verslininkai gali bankrutuoti dėl bankui suteiktų garantijų, nors jų asmeninis elgesys nebuvo nesąžiningas. Komisijai rūpi būtent šie sąžiningi verslininkai. Sukūrę gerą verslą ir patyrę nesėkmę – žlugę dėl nepatyrimo arba tiesiog nepasisekus, – jie nusipelno galimybės verslą pradėti iš naujo. Ekonomikai reikalingi jų gebėjimai. Kiti, žlugę dėl kompetencijos stokos arba išvalgumo neturėjimo, tikriausiai neturi ką ekonomikai pasiūlyti, nors ir gali rasti finansinių rėmėjų. Ne visi bankrutavę verslininkai nusipelno galimybės verslą pradėti iš naujo.

1.8 Komisijos iniciatyva paskatino imtis reformų visoje ES. Daugelis valstybių narių pasisėmė idėjų iš Europos lygmeniu sukauptos gerosios patirties ir politinių išvadų. Maždaug trečdalis valstybių narių pateikė planus reformuoti nemokumą reguliuojančius nacionalinius teisės aktus. Tačiau beveik pusė valstybių narių dar nesiėmė jokių veiksmų šioje srityje. Nors Komisija šioje politikos srityje turi ribotą kompetenciją, EESRK ragina ją pasinaudoti visomis turimomis priemonėmis ir aktyviai skatinti valstybių narių finansų ministrus veikti. EESRK nuomone, apskritai valstybių narių pažanga nepatenkinama.

1.9 EESRK visiškai pritaria visiems komunikate išdėstytiems aspektams dėl nemokumą reguliuojančių įstatymų, su sąlyga, žinoma, kad galiausiai priimti įstatymai bus detalūs. Tokios detalios nuostatos apima oficialų sąžiningo bankroto pripažinimą, ankstyvą skolų panaikinimą ir teisinių apribojimų, draudimų bei atleidimo iš pareigų atvejų sumažinimą taikant paspartintas procedūras. Vidutinės trukmės laikotarpio tikslas turėtų būti ne ilgiau kaip dvylika mėnesių trunkančios teisinės procedūros.

1.10 EESRK nuomone, būtina, kad visos valstybės narės kuo greičiau pakeistų nemokumą reguliuojančius įstatymus. Be įstatymų pataisų, itin svarbu, kad teismai spręstų bankroto bylas sparčiai. Šį procesą reikia gerai organizuoti. Tokie pakeitimai – pagrindinė „antros galimybės“ programos dalis.

1.11 Veiksminga parama sunkumų turinčioms įmonėms – antroji komunikato idėja. Ji savaime nėra „antros galimybės“ programos dalis. Šia programa siekiama išvengti bankroto, išsaugoti įmones ir darbo vietas. 4 dalyje pateikiami verslo žlugimo, kurio buvo galima išvengti, pavyzdžiai. Šiuo požiūriu komunikate, sukuriant ankstyvo išpėjimo sistemą, teikiant laikiną finansavimą ir konsultavimo paslaugas, iš esmės norima užkirsti kelią verslo žlugimui, kurio galima išvengti.

1.12 Ši programa daugumai MVĮ nėra praktiška, kadangi yra nedaug priemonių, kuriomis iš kiekvienoje valstybėje narėje

veikiančių tūkstančių MVĮ būtų aktyviai nustatomos sunkumų turinčios įmonės. Tačiau valstybės narės raginamos maksimaliai išnaudoti turimas galimybes, pavyzdžiui, Prancūzijoje PVM administravimo institucijos pateikia išankstinį perspėjimą, kad įmonė gali turėti problemų, susijusių su grynųjų pinigų srutais. Komisija teigia, kad pagalbos priemonės turėtų apimti bankroto prevenciją, ekspertų konsultacijas ir ankstyvą įsikišimą. Problema kyla tada, kai direktoriai nesuvokia, kad jų verslui gresia pavojus. Valstybių narių vyriausybės, bendradarbiaudamos su finansininkais ir MVĮ rėmimo organizacija, turės sukurti aktyvias, savo šalies MVĮ kultūrai tinkamas aktyvias priemones.

1.13 Aišku, kad svarbiausia komunikate pateikta rekomendacija yra susijusi su nemokumą reguliuojančių įstatymų reforma. Tai pagrindinė priemonė, be kurios „antros galimybės“ programa nė nepajudės iš vietos.

1.14 Keletas iš komunikatą įtrauktų švelnesnio pobūdžio rekomendacijų gali būti įgyvendintos nekeičiant nemokumą reguliuojančių įstatymų. Pakeitus įstatymus, galima imtis kitų Komisijos siūlomų neprivalomų priemonių. Nepakeitus nemokumą reguliuojančių įstatymų, nebus galima pasiekti pagrindinių Komisijos komunikato tikslų.

1.15 EESRK mano, kad kiekviena valstybė narė, reaguodama į šį komunikatą, turėtų įtraukti savo pasiūlymus į Lisabonos strategijos nacionalinį planą (taikoma 15 gairė).

2. Išanga

2.1 Neigiamų verslo žlugimo padarinių klausimą Komisija sprendžia jau nuo 2001 m. Ji yra ypač pabrėžusi būtinybę tobulinti bankroto procedūras. Atsižvelgdama į ribotą savo kompetenciją šioje srityje, Komisija daugiausia renka informaciją apie teisinius ir socialinius žlugusio verslo padarinius, sudaro sąlygas lengviau nustatyti ir skleisti gerą patirtį, rengia išankstinio perspėjimo priemones, padėsiančias sumažinti stigmatizavimą žlugus verslui.

2.2 Tai paskatino imtis reformų visoje Europos Sąjungoje. Daugelis valstybių narių pasisėmė idėjų iš Europos lygmeniu sukauptos gerosios patirties iš politinių išvadų. Maždaug trečdalis valstybių narių pateikė planus reformuoti nemokumą reglamentuojančius savo vidaus teisės aktus. Tačiau beveik pusė valstybių narių dar nesiėmė jokių veiksmų šioje srityje. Nors Komisija šioje politikos srityje turi ribotą kompetenciją, EESRK ragina ją pasinaudoti visomis turimomis priemonėmis ir aktyviai skatinti valstybių narių finansų ministrus veikti. EESRK nuomone, apskritai valstybių narių pažanga nepatenkinama.

A LENTELĖ. DABARTINĖ PADĖTIS VALSTYBĖSE NARĖSE

T	Priemonės taikomos	(T)	Priemonės planuojama taikyti/ priemonės taikomos iš dalies	N	Priemonės netaikomos						
	Informavimas/ švietimas	Bendra strategija	Viešinimas, kai teismas priima sprendimą dėl netyčinio bankroto	Sumažinti apribojimai ir t. t.	Geresnis teisinis režimas sąžiningo bankroto atveju	Trumpas skolinių įsipareigojimų panaikinimo laikotarpis ir (arba) skolų sumažinimas	Supaprastintas procesas	Skatinama teikti paramą	Skatinami ryšiai	Diskusijos su finansų sektoriaus atstovais	Iš viso T + (T)
Belgija	N	N	(T)	(T)	T	(T)	N	N	N	N	4
Bulgarija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Čekija	N	N	N	N	N	N	(T)	N	N	N	1
Danija	N	N	N	T	(T)	T	(T)	N	N	N	4
Vokietija	(T)	N	N	T	T	(T)	N	N	N	N	4
Estija	N	N	N	N	N	(T)	(T)	N	N	N	2
Airija	N	N	N	N	N	T	T	N	N	N	2
Graikija	N	N	N	T	(T)	(T)	T	N	N	N	4
Ispanija	N	N	N	N	T	T	T	N	N	N	3
Prancūzija	N	N	N	N	(T)	N	T	N	(T)	N	3
Italija	N	N	N	T	T	(T)	(T)	N	N	N	4
Kipras	N	N	(T)	(T)	N	(T)	(T)	N	N	N	4
Latvija	N	N	N	N	N	N	(T)	N	N	N	1
Lietuva	N	N	N	T	(T)	T	(T)	N	N	N	4
Liuksemburgas	N	N	N	N	N	N	N	T	N	N	1
Vengrija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Malta	N	N	N	(T)	(T)	N	N	N	N	N	2
Nyderlandai	(T)	N	N	N	(T)	(T)	N	N	N	(T)	4
Austrija	N	(T)	N	(T)	(T)	(T)	T	(T)	(T)	N	7

	Informavimas/ svietimas	Bendra strategija	Viešinimas, kai teismas priima sprendimą dėl netyčinio bankroto	Sumažinti apribojimai ir t. t.	Geresnis teisinis režimas sąžiningo bankroto atveju	Trumpas skolinių įsipareigojimų panaikinimo laikotarpis ir (arba) skolų sumažinimas	Supaprastintas procesas	Skatinama teikti paramą	Skatunami ryšiai	Diskusijos su finansų sektoriaus atstovais	Iš viso T + (T)
Lenkija	N	N	N	N	(T)	(T)	T	N	N	N	3
Portugalija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Rumunija	N	N	N	(T)	(T)	N	T	N	N	N	3
Slovėnija	N	N	N	N	N	(T)	N	N	N	N	1
Slovakija	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Suomija	N	N	N	T	N	(T)	T	T	N	N	4
Švedija	N	N	N	N	T	(T)	T	N	N	N	3
Jungtinė Karalystė	N	N	T	T	T	T	T	N	N	N	5
Iš viso T+(T)	2	1	3	12	15	17	17	3	2	1	
Jungtinės Amerikos Valstijos	N	N	N	T	(T)	T	T	N	N	N	4

2.3 A lentelė paimta iš komunikato. 4–6 skiltys susijusios su nemokumą reguliuojančių įstatymų reforma. Akivaizdu, kad valstybės narės aktyviai rengia teisės aktus, tačiau labai mažai jų turi pakeistus veikiančius įstatymus. Jeigu skiltys būtų susijusios su galiojančiais teisės aktais, jų sumos būtų ne 12 – 15 – 17 – 17, o 6 – 6 – 5 – 10. Šie 27 valstybių narių rezultatai yra prasti. Lėtumas arba neveiklumas neabejotinai kenkia valstybių narių verslui, nes kol bus atlikti reikiami pakeitimai, žlugimo galimybė įmonėms yra reikšminga kliūtis.

2.4 Kita lentelės ypatybė – pirmosios ir paskutiniosios trys su teisės aktais susijusios skiltys beveik neužpildytos. Tai šiek tiek stebina, kadangi nepaisant to, kad daugumoje valstybių narių nepakeisti nemokumą reguliuojantys teisės aktai, galima buvo taikyti kitas švelnesnio pobūdžio priemones.

2.5 Kad galėtų pateikti pavyzdį palyginimui, EESRK paprašė Komisijos pateikti JAV duomenų, kurie atitiktų lentelėje apie ES

valstybes pateikiamus duomenis. Toliau pateikiami paaiškinimai apie JAV eilutę lentelėje:

- sumažinti apribojimai – T. JAV nėra jokių dažniausiai ES pasitaikančių apribojimų (pavyzdžiui, draudimas subankrutavusiam asmeniui tapti įmonės direktoriumi, draudimas subankrutavusiam asmeniui tapti patikėtinu ir tam tikro kredito limitu nustatymas subankrutavusiam asmeniui). Iš tikrųjų, JAV Bankroto kodekso 525 skyriuje nustatyta, kad asmenys negali būti diskriminuojami dėl vienintelės priežasties, kad jiems yra ar buvo iškelta bankroto byla,
- geresnis teisinis režimas – (T). Kaip ir kitose ES valstybėse, nuo skolų neatleidžiama nusižengimo, sukčiavimo atvejais ir pan. Jokio kito „geresnio režimo“ nėra,
- įsipareigojimų panaikinimo laikotarpis – T. Nėra nustatyta konkretaus laikotarpio, kurio metu subankrutavęs asmuo laikomas subankrutavusiu iki įsipareigojimų panaikinimo,

— supaprastintas procesas – T. Dažniausiai privatiems asmenims taikoma bankroto procedūra – 7 skyrius dėl likvidavimo ar bankroto. Paprastai visas procesas užtrunka 3–4 mėnesius. Siekiant apsisaugoti nuo daugkartinio ieškinių pateikimo, 7 skyriumi negali pasinaudoti asmuo, kuris per pastaruosius 6 metus jau yra juo pasinaudojęs.

2.6 JAV kodeksas vadovaujasi visiškai kitokia mąstysena, negu vyrauja daugelyje valstybių narių, o gal net ir jose visose. Daugelio valstybių narių dabartinė teisinė pozicija parodo šio klausimo nesupratimo lygį. Nemokumą reguliuojančių įstatymo pakeitimo terminai atskleidžia, kad, familiariai šnekant, ES paprasčiausiai „nieko nesuvokia“. Mąstysenos pasikeitimas paspartins naujų įstatymų priėmimą. Be to, be tokio pasikeitimo švelnesnio pobūdžio priemonės niekada nebus veiksmingos.

2.7 XIX amžiuje dėl žlugusio verslo atsiradęs stigmatizavimas būdavo toks stiprus, kad pastūmėdavo nesėkmę patyrusius verslininkus į savižudybę. Nors savižudybių atvejų XXI amžiuje mažiau, socialiniai randai išlieka. ES piliečiai turi verslininkus vertinti kaip atliekančius naudingą darbą, net kai jie patiria nesėkmę. Kartais nesėkmė neišvengiama. Truputį mažiau nei trys ketvirtadaliai (73,0 proc.) iš 931 435 įmonių, įsteigtų 1998 m. verslo sektoriuje Ispanijoje, Suomijoje, Italijoje, Liuksemburge, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje, išsilaiškė dvejus metus. Šiek tiek mažiau nei pusė (49,1 proc.) tų pačių įmonių tebevykdė veiklą po penkerių metų 2003 m.

2.8 Komisija teisingai teigia, kad verslo kūrimas, sėkmė ir žlugimas yra neatskiriami nuo rinkos ekonomikos. Ji teisingai pabrėžia, kad apskritai visuomenėje verslumas nėra vertinamas ir suprantamas: dar nepakankamai suvokiama, kad verslo problemos arba verslo žlugimas yra normalus ekonominis reiškinys ir galimybė viską pradėti iš naujo. ES privalo keisti savo mąstyseną. Kuo daugiau stigmatizavimo patiria bankrutavęs asmuo, tuo didesnė rizika kyla naujam pradėtam verslui, ir ši rizika persiduoda visiems su šiuo verslu susijusiems asmenims.

2.9 JAV įstatymai siekia subalansuoti skolininkų, kreditorių ir visos visuomenės interesus. EESRK laikosi nuomonės, kad valstybių narių įstatymai turėtų būti formuluojami taip, kad pasiektų tokį balansą. Kaip nurodyta 4 skyriuje, nemokumas ir išsiskolinimų negrąžinimas gali sudaryti didelių sunkumų kreditoriams ir juos pačius paversti nemokiais. Išsiskolinimo panaikinimas siekiant suteikti bendrovei galimybę viską pradėti iš naujo gali būti itin neteisingas kreditorių atžvilgiu. Nemokumo įstatymuose reikia užtikrinti tinkamą pusiausvyrą.

2.10 Apskritai visuomenės požiūriu, visos ar dalies įmonės veiklos išsaugojimas yra geriausias sprendimas. Jeigu bendrovė potencialiai perspektyvi, naudos gaus visi suinteresuoti subjektai.

2.11 Darbuotojų interesai tenkinami keletu būdu. Nemokumo atveju valstybės narės įgyvendina Nemokumo direktyvą, kurioje numatytos išmokos darbuotojams. Jeigu nemokumo specialistai gali išgelbėti nemokią bendrovę, visi darbuotojai išsaugos savo darbo vietas. Jeigu bankrotą patyręs verslininkas pradeda naują verslą, jis sukuria naujų darbo vietų. Visais šiais atvejais darbo vietos, be abejonės, tenkina visos visuomenės interesus.

3. Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

3.1 Įvaizdis visuomenėje, švietimas ir žiniasklaida

3.1.1 Pirmasis žingsnis šalinant neigiamus verslo žlugimo padarinius – viešai jį aptarti. Europos Sąjungos gyventojai bankrotą dažnai suvokia kaip nusikalstamą veiklą neatsižvelgdami į jo priežastis. Teigiamą vaidmenį šalinant šį klaidingą suvokimą turi atlikti žiniasklaida. Darytinos šios išvados:

- a) informavimo kampanijose ir mokymo programose reikėtų daug dėmesio skirti iš naujo pradėto verslo privalumams ir parodyti, kad keli bandymai pradėti verslą yra įprasta mokymosi, tyrinėjimo ir atradimų proceso dalis;
- b) žiniasklaida galėtų padėti panaikinti asociacijas tarp bankroto ir sukčiavimo, skleisti informaciją apie iš naujo pradėto verslo privalumus ir taip gerinti iš naujo pradėjusių verslą asmenų įvaizdį plačiojoje visuomenėje bei pabrėžti jų patirties vertę;
- c) Išsamesnės diskusijos šiuo klausimu su visais tiesiogiai susijusiais veikėjais turėtų padėti atskleisti įvairius stigmatizavimo aspektus, susijusius su verslo žlugimu.

3.2 Nemokumą reguliuojančių įstatymų svarba

3.2.1 Teisiniu požiūriu gali būti sudėtinga patyrus bankrotą pradėti verslą iš naujo. Daugelyje šalių bankroto įstatymai vienodai taikomi visiems subjektams neatsižvelgiant į tai, ar bankrotas buvo tyčinis arba įvyko dėl neatsakingumo, ar nėra akivaizdžios savininko ar vadovo kaltės dėl žlugimo, t. y. bankrotas įvyko sąžiningai ir teisėtai.

3.2.2 Yra daug taisyklių, pagal kurias bankrutuojantiems subjektams taikomi apribojimai, draudimai, ir jie atleidžiami iš pareigų vien tik dėl to, kad pradėtas bankroto bylos nagrinėjimas. Taikant tokius automatiškumu pagrįstus metodus neatsižvelgiama į riziką, kuri yra neatsiejama kasdienės verslo veiklos

dalys, ir atsiranda prielaida manyti, kad visuomenė negali pasitikėti bankrutuojančiu subjektu. Europos Sąjungoje reikia iš esmės pakeisti nemokumą reguliuojančių įstatymų principus. Pagrindiniai aspektai yra šie:

- a) labai svarbu sukurti teisingą sistemą, pagal kurią būtų tinkamai ginami visų šalių interesai ir pripažįstama, kad verslininkas gali patirti nesėkmę ir pradėti verslą iš naujo. Bankroto teisėje reikėtų aiškiai atskirti netyčinį ir tyčinį bankrotą;
- b) ne dėl savo kaltės bankrutavusiems verslininkams reikėtų suteikti teisę sulaukti oficialaus teismo sprendimo, kuriame būtų pripažįstama, kad jų veikla buvo netyčinė ir ją galima pateisinti. Sprendimas turi būti prieinamas visuomenei;
- c) į nemokumo įstatymą reikėtų įtraukti nuostatą dėl ankstyvo likusių skolinių įsipareigojimų panaikinimo, jeigu tenkinami tam tikri kriterijai;
- d) reikėtų sušvelninti teisinius apribojimus, draudimus ir atleidimo iš pareigų tvarką;
- e) reikėtų supaprastinti ir paspartinti teisinės procedūras, taip prieš persikirstant išteklius bus išsaugota kuo didesnė bankrutavusių įmonės turto vertė. Paprastai šis procesas neturėtų trukti ilgiau nei metus.

3.3 Veiksminga parama sunkumų turinčioms įmonėms

3.3.1 Dėl žlugusio verslo atsiradęs stigmatizavimas yra viena iš priežasčių, kodėl daug mažų ir vidutinių įmonių slepia savo finansines problemas, kol galiausiai būna per vėlu. Svarbu laiku imtis veiksmų, kad būtų išvengta bankroto, o daugeliu atvejų įmonės išlikimas yra parankesnis variantas negu likvidavimas. Darytinos šios išvados:

- a) neįmanoma visiškai išvengti nemokumo atvejų, bet laiku suteikus perspektyvioms įmonėms pagalbą tokių atvejų skaičių galima sumažinti maksimaliai. Pagalbos priemonės turėtų apimti bankroto prevenciją, ekspertų konsultacijas ir ankstyvą įsikišimą;
- b) reikėtų atkreipti dėmesį į paramos prieinamumą, nes sunkumų turinčios įmonės nepajėgtų naudotis brangiomis konsultacijomis;
- c) reikėtų išnaudoti visas tinklų kūrimo galimybes, kurias suteikia ES ir Europos verslo organizacijos;
- d) nemokumą reguliuojančiuose įstatymuose turėtų būti numatyta galimybė restruktūrizuoti ir išlaikyti įmonę, užuot daugiausia dėmesio skirus likvidavimui.

3.4 Veiksminga parama verslininkams, po nesėkmės pradėjantiems verslą iš naujo

3.4.1 Teikiant valstybės paramą nepakankamai atsižvelgiama į svarbiausius antrą įmonę steigiantį verslininką varžančius veiksnius – išteklių, reikiamų įgūdžių ir psichologinės pagalbos trūkumą. Paprastai pradėti naują verslą vengiama visų pirma dėl finansinių išteklių stokos. Darytinos šios išvados:

- a) atitinkamos valdžios institucijos turėtų skirti pakankamai finansinių išteklių iš naujo verslą pradėjusiems verslininkams, reikėtų panaikinti kliūtis tokiems verslininkams pasinaudoti valstybinės finansinės pagalbos sistemomis;
- b) bankai ir finansinės institucijos turėtų susimąstyti dėl savo pernelyg didelio atsargumo iš naujo verslą pradėjusių verslininkų atžvilgiu, kuris dažnai grindžiamas neigiamu kredito reitingu. Komisija planuoja įtraukti šį klausimą į bankininkų ir MVĮ apskritojo stalo diskusijų darbotvarkę;
- c) ES šalys turėtų užtikrinti, kad netyčinį bankrotą patyrę subjektai nebūtų įtraukiami į sąrašą, pagal kurį ribojama galimybė gauti banko paskolą;
- d) už viešuosius pirkimus atsakingi subjektai turėtų žinoti, kad pagal viešųjų pirkimų direktyvas netyčinį bankrotą patyrusiems subjektams negali būti sudaromos nepalankios sąlygos;
- e) iš naujo verslą pradėjusiems verslininkams turėtų būti suteikta galimybė gauti tinkamą psichologinę, techninę pagalbą, specialų mokymą ir paramą;
- f) atitinkamos valdžios institucijos turėtų skatinti iš naujo verslą pradėti ketinančių verslininkų, klientų, verslo partnerių ir investuotojų ryšius, kad būtų patenkinti iš naujo verslą pradedančių verslininkų poreikiai.

3.5 Darytina išvada, kad labai svarbu valstybėse narėse sudaryti geras sąlygas verslininkystei, kad būtų visiškai išnaudotos ES verslininkystės galimybės ir būtų sukurta dinamiškų bendrovių. Labai svarbu, kad visuomenė teigiamai vertintų sėkmingą verslą; tai turi būti susiję su politika, skatinančia verslininkus, kurių verslas žlugo, pradėti verslą iš naujo.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad daugiausia dėmesio reikia skirti dėl žlugusio verslo atsiradusiam stigmatizavimui įveikti. Komisija teisingai teigia, kad verslo kūrimas, sėkmė ir žlugimas yra neatskiriami nuo rinkos ekonomikos. Ji teisingai pabrėžia, kad apskritai visuomenėje verslumas nėra vertinamas ir suprantamas: dar nepakankamai suvokiama, kad verslo problemos arba verslo žlugimas yra normalus ekonominis reiškinys ir galimybė viską pradėti iš naujo.

4.2 Net ir esant tokiai padėčiai EESRK mano, jog nepaisant to, kad daug komunikate pateiktų rekomendacijų yra būtinos, tam tikra informacija neatrodo patikima. Komiteto abejonės pabrėžiamos daugelyje šios nuomonės 4 ir 5 skyrių punktų.

4.3 Verslininkystės paskirtis ir tikslas – sukurti pelningą ir galintį augti verslą. Verslininkai kuria naujoves siekdami patenkinti klientų poreikius, kurie šiuo metu arba nėra tenkinami, arba tenkinami ne pačiu efektyviausiu būdu.

4.4 Verslininkas gali išvelgti verslo galimybę. Pavyzdžiui, vienas Londono verslininkas pastebėjo galimybę vykdyti importo ir (arba) eksporto verslą tarp JK ir Indijos taip tenkinant abiejų šalių poreikius. Jis užpildė rinkos spragą. Kiti verslininkai užpildė rinkos spragas, pavyzdžiui, atidarydami restoranus ar kirpyklas bendruomenėse, kuriose jų trūksta.

4.5 „Amazon“ – puikus pavyzdys, kaip efektyviau patenkinti poreikius. Knygynuose vis dar lankosi tie, kurie turi laiko ir noro juose žiūrinėti knygas. „Amazon“ tenkina kitos knygas perkančios visuomenės dalies poreikius.

4.6 Kai kurie verslininkai kuria verslą siekdami pasinaudoti mokslo ir technologijų pažanga. Toks verslas dažnai kyla iš universitetų, mokslinių tyrimų institutų arba mokslu grindžiamų bendrovių. Keturi Londono universiteto profesoriai įkūrė įmonę patentuota programine įranga teikiančią vaizdo analizės paslaugas, kuriomis tobulinami kuriamų vaistų gydymo poveikio nustatymo būdai. Šio verslo pagrindas – intelektinė programinės įrangos nuosavybė. Vienas iš profesorių buvo paskirtas vykdomuoju direktoriumi, ir jis dar tik bando išsiaiškinti, ar turi verslininko gyslelę.

4.7 Norint, kad verslininkui pavyktų, jam pirmiausia reikia trijų dalykų. Jis turi turėti reikiamų žinių ir patirties, kad galėtų tinkamai įvertinti rinkos galimybes, ir praktinės patirties, kad galėtų įgyvendinti verslo projektą, nepaisant to, ar tai būtų naujas restoranas, ar internetu teikiamos kelionių paslaugos, ar naujas mokslo taikymo laimėjimas. Pirmasis bet kokios įmonės veiksmas – įrodyti, kad projektas gali būti įgyvendintas. Tai reiškia – išvystyti produktą ar paslaugą taip, kad klientai norėtų mokėti kainą, reikalingą verslo rentabilumui ir pelningumui užtikrinti. Daugelis būsimų verslininkų šiame etape ir žlunga. Kai kurie gali pasimokyti iš savo klaidų ir pradėti iš naujo. Kiti niekada nepasimokys.

4.8 Antrasis reikalavimas – finansavimas. Kai kurios kuriamos įmonės rizikos kapitalo investuotojams yra pakankamai patrauklios iš pat pradžių. Tačiau dauguma rizikos kapitalo investuotojų sutinka bendradarbiauti tik tada, kai verslininkas įrodo, kad projektas įgyvendinamas. Šiuo metu jau galima naudotis EIB siūloma rizikos kapitalo sistema, tačiau jos galimybės taip pat bus ribotos. Finansavimas dažniausiai teikiamas dalimis arba etapais. Jeigu naudojantis pirmojo etapo

finansavimu pasiekiami gerų rezultatų, tolesnį finansavimą gauti daug lengviau.

4.9 Dažniausiai pradinio etapo finansavimą teikia šeima ir draugai. Galimos bankų paskolos, tačiau bankams reikia užstato. Jeigu įmonė neturi turto, bankai kaip užstatą paima verslininkų turtą. Verslininko, jo šeimos ir draugų sunkumai prasideda tada, kai jie pradeda teikti asmenines garantijas. Šios garantijos paprastai galioja ir pasibaigus pradiniam etapui, kadangi privačios bendrovės dažniausiai priklauso nuo bankų paramos tol, kol pradeda viešai platinti savo akcijas. Jeigu bankas pasinaudoja garantijomis, verslininkas gali prarasti namus. Esant tokiai padėčiai, mokestiniai ir socialinio draudimo išsipareigojimai gali dar labiau pabloginti situaciją.

4.10 Komiteto nuomonėse dėl MTTP mokesčių paskatų naudojimo (!) mes raginame valstybes nares suteikti mokesčių lengvatas privatiems asmenims, kurie investuoja į neseniai pradėjusias veikti įmones. Neabejotinai tokios mokesčių paskatos padėtų verslininkams lengviau gauti naudos iš pradėto naujo verslo.

4.11 Nekalbant apie verslo pradžios etapą, verslininkas priklauso ir nuo trečiojo būtino sėkmės elemento – perspektyvaus verslo modelio. Jis yra verslo plėtros pagrindas. Modelis priklauso nuo tam tikrų rodiklių, apimančių verslo elementus. Iš pardavimo pajamų atėmus gamybos sąnaudas gaunamas bendrasis pelnas, iš kurio atėmus išlaidas lieka pelnas prieš sumokant mokesčius, kurio pakanka banko paskoloms grąžinti ir palūkanoms sumokėti. Kai verslo modelis veikia prastai arba kai vadovai neturi sugebėjimų ar patirties valdyti pardavimus ir kitus aspektus, kad šis modelis pradėtų veikti, tada suteikusieji garantijas bankui gali bankrotuoti. Akivaizdu, kad iš tokio bankroto galima pasimokyti. Jeigu verslininkas suvokė verslo modeliui įgyvendinti būtinas sąlygas, gali būti įmanoma verslą pradėti iš naujo.

4.12 Anksčiau pavykusiems verslo modeliams nuolatinę grėsmę kelia darbuotojų, klientų, rinkų, technologijų ir konkurentų kaita. Sėkmingai sukūrę verslą verslininkai turės nuolat prisitaikyti prie pokyčių, ypač su technologijomis susijusiame versle. Nemokantys prisitaikyti prie pokyčių verslininkai gali mokytis iš patirties. Kiti, ypač antrosios ar trečiosios kartos saviininkai, gali ir nepasimokyti.

4.13 Kad verslo modelis veiktų, svarbiausia – verslininko ir jo komandos vaidmuo. Ypač būtini finansinio valdymo įgūdžiai. Geras verslas gali būti per daug sėkmingas ir jame gali būti pradėta spekuliuoti nepadengtomis lėšomis tol, kol taps neįmanoma apmokėti sąskaitas. Tada įmonės kreditoriai gali kreiptis dėl bankroto administratoriaus skyrimo. Gali būti daug galimybių tokį verslą sėkmingai pradėti iš naujo.

(!) OL C 10, 2008 01 15

4.14 Į kitą finansinę aklavietę galima patekti tuomet, kai didelis klientas nevykdo išsipareigojimų, neapmoka sąskaitų ir tada verslininkas negali pats apmokėti sąskaitų, o bankas pasirengęs perimti užstatą. Remiantis Komisijos turimais statistiniais duomenimis, vieną iš keturių nemokumo atvejų sukelia mokėjimo termino nesilaikymas. Tokiu atveju nauja pradžia irgi gali būti perspektyvi. Ir valstybių narių vyriausybės, ir Komisija pripažįsta mažųjų ir neseniai įsteigtų įmonių pažeidžiamumą. Šis klausimas nagrinėjamas Pavėluotų mokėjimų direktyvoje ir vėl bus sprendžiamas būsimame Smulkiųjų verslo įstatyme.

4.15 Kai kurios bendrovės žlunga ne dėl savo kaltės, o dėl priežasčių, kurių nebuvo galima numatyti, pavyzdžiui, dėl rugsėjo 11 d. įvykių arba ekstremalių meteorologinių sąlygų. Net ir tokiu atveju, žvelgiant toliaregiškai, draudimas būtų sumažinęs ši nuostolių srautą. Todėl mažas įmones remiančios organizacijos raginamos supažindinti verslininkus su protingų instrumentų teikiama nauda.

4.16 Apibendrinant galima teigti, kad verslas gali žlugti daugeliu būdų. Tai gali atsitikti net ir geriausių ketinimų turinčiam verslininkui. Net pasibaigus pradiniam etapui, neteisingas verslo modelis vis dar gali lemti tai, kad bendrovė neturi ateities. Kita vertus, potencialiai perspektyvios bendrovės gali patirti nesėkmę dėl verslininkų padarytų klaidų arba dėl priežasčių, kurių jie negali kontroliuoti. Tokios įmonės gali ir turėtų būti sanuojamos bankroto administratorių išsaugant didžiąją dalį darbo vietų.

4.17 Svarbu suprasti skirtumą tarp įmonės ir jos direktorių. Direktoriai gali bankrutuoti tuo tarpu, kai bankroto administratorius sanuoja įmonę ir jos darbuotojus. Kai įmonė žlunga, verslininkai gali bankrutuoti dėl bankui suteiktų garantijų, nors jų asmeninis elgesys nebuvo nesąžiningas. Komisijai rūpi būtent šie sąžiningi verslininkai. Kiti, žlugę dėl kompetencijos stokos arba įžvalgumo neturėjimo, tikriausiai neturi ką ekonomikai pasiūlyti, nors ir gali rasti finansinių rėmėjų. Ne visi bankrutavę verslininkai nusipelno galimybės verslą pradėti iš naujo.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Įvaizdis visuomenėje, švietimas ir žiniasklaida

5.1.1 Akivaizdu, kad svarbiausia idėja, kurią valstybių narių vyriausybės gali perteikti plačiajai visuomenei, išplauks iš nemokumą reguliuojančių įstatymų pakeitimų. Kai įstatymais verslininkai bus aiškiai skatinami pradėti verslą iš naujo, tai atsispindės ir žiniasklaidos pranešimuose.

5.1.2 Vyriausybės gali bendradarbiauti ir su organizacijomis bei institucijomis, savo ruožtu glaudžiai bendradarbiaujančiomis

su įmonėmis. Akivaizdžiausiai bendradarbiaujanti institucija yra finansininkų gildija, nors tam tikrą vaidmenį gali atlikti ir MVĮ bei individualiems prekybininkams atstovaujančios organizacijos.

5.1.3 Komunikate paminėta sėkmingai verslą iš naujo pradėjusių verslininkų apdovanojimo programos idėja. Jeigu minėtos organizacijos taikytų šias priemones, palankių pranešimų atsirastų ir žiniasklaidoje.

5.2 Nemokumą reguliuojančių įstatymų svarba

5.2.1 EESRK visiškai pritaria visiems komunikate išdėstytiems aspektams dėl nemokumą reguliuojančių įstatymų, su sąlyga, žinoma, kad galiausiai priimti įstatymai bus detalūs. Šie 3.2 punkte išsamiai išdėstyti aspektai – tai oficialus sąžiningo bankroto pripažinimas, ankstyvas skolų panaikinimas ir teisinių apribojimų, draudimų bei atleidimo iš pareigų atvejų sumažinimas taikant paspartintas procedūras. Vidutinės trukmės laikotarpio tikslas turėtų būti ne ilgiau kaip dvylika mėnesių trunkančios teisinės procedūros.

5.2.2 EESRK nuomone, būtina, kad visos valstybės narės kuo greičiau pakeistų nemokumą reguliuojančius įstatymus. Be įstatymų pataisų, itin svarbu, kad teismai spręstų bankroto bylas sparčiai. Šį procesą reikia gerai organizuoti. Tokie pakeitimai – pagrindinė „antros galimybės“ programos dalis.

5.3 Veiksminga parama sunkumų turinčioms įmonėms

5.3.1 Tai antroji komunikato idėja. Ji savaime nėra Galimybės pradėti verslą iš naujo programos dalis. Šia programa siekiama išvengti bankroto, išsaugoti įmones ir darbo vietas. Šiuo požiūriu komunikate, sukuriant ankstyvo įspėjimo sistemą, teikiant laikiną finansavimą ir konsultavimo paslaugas, iš esmės norima užkirsti kelią verslo žlugimui, kurio galima išvengti.

5.3.2 Problema ta, kad ši programa daugumai MVĮ nėra praktiška, kadangi yra nedaug priemonių, kuriomis iš kiekvienoje valstybėje narėje veikiančių tūkstančių MVĮ būtų aktyviai nustatomos sunkumų turinčios įmonės. Tačiau valstybės narės raginamos maksimaliai išnaudoti turimas galimybes, pavyzdžiui, Prancūzijoje PVM administravimo institucijos pateikia išankstinį perspėjimą, kad įmonė gali turėti problemų, susijusių su grynųjų pinigų srautais. Komisija teigia, kad pagalbos priemonės turėtų apimti bankroto prevenciją, ekspertų konsultacijas ir ankstyvą įsikišimą. Problema kyla tada, kai direktoriai nesuvokia, kad jų verslui gresia pavojus. Valstybių narių vyriausybės, bendradarbiaudamos su finansininkais ir MVĮ rėmimo organizacija, turės sukurti aktyvias, savo MVĮ kultūrai tinkamas priemones.

5.3.3 EESRK neteigia, kad šią paramą teikti lengva. Vyriausybės išikišimas siekiant pakeisti rinkos jėgas gali duoti priešingų rezultatų ir pakenkti rinkos disciplinai.

5.3.4 Atvirosios ribotos atsakomybės bendrovės privalo laiku pateikti ataskaitas, o finansininkai ir vadovai turi patvirtinti, kad įmonė yra veikianti, t. y. gali apmokėti išiskolinimus. Įvedus šią tvarką, ypač pareigą iš anksto pateikti ataskaitas, visose įmonėse, būtų patobulinta ankstyvo įspėjimo sistema.

5.3.5 Nors ir su išlygomis, EESRK teigiamai vertina šį sunkumų turinčioms įmonėms skiriamą dėmesį, nes tai teikia galimybių išsaugoti darbo vietas ir esamą užimtumo lygį.

5.4 Veiksminga parama verslininkams, po žlugimo pradedantiems verslą iš naujo

5.4.1 Nors 12–17 valstybių narių jau pakeitė arba keičia nemokumą reguliuojančius įstatymus, beveik nematyti jokios valstybių narių veiklos šiai grupei priklausančioms Komisijos rekomendacijoms įgyvendinti.

5.4.2 Šio mažo aktyvumo priežastis – daugelį pasiūlymų galima laikyti prieštaraujančiais rinkos jėgoms. Tai ypač taikytina pasiūlymams, kad bankai turėtų būti ne tokie atsargūs ir kad

atitinkamos institucijos turėtų sukurti verslą iš naujo pradedančių verslininkų rėmimo sistemas.

5.4.3 Turėtų būti įmanoma į valstybių narių vyriausybių kompetenciją patenkančius pasiūlymus – viešojo finansavimo sistemos, paskolos sąžiningai bankrutavusiems verslininkams ir viešieji pirkimai – įgyvendinti be didelio vargo dar net iki tol, kol bus pakeisti nemokumą reguliuojantys įstatymai.

5.4.4 Verslininkų mokymą organizuojantys subjektai, atsiradus paklausai, taip pat turėtų sugebėti juos rengti ir verslą iš naujo pradedantiems asmenims.

5.5 Kiti Komisijos pasiūlymai

5.5.1 EESRK malonu pristatyti naują Komisijos interneto svetainę, skirtą „antros galimybės“ politikai, kurios adresas <http://ec.europa.eu/sme2chance>. Ji bus itin naudinga organizacijoms, kurios remia valstybių narių „antros galimybės“ politikos iniciatyvas.

5.5.2 2009 m. pavasarį įvyksiančiame MVĮ skirtame renginyje Komisija pristatys „naujos pradžios“ ir kitus su antra galimybe susijusius klausimus. EESRK tikisi, kad ši iniciatyva suteiks papildomą impulsą „antrosios galimybės“ programos neprivailomo pobūdžio elementams.

2008 m. gegužės 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS